

Leder

Innovasjon i omsorg – risiko og legitimitet

Et av de heteste endringsbegrepene i tiden er innovasjon. Innovasjon har på mange måter erstattet begreper som vekst og utvikling med signaler om at her blir det mer av det gode. Innovasjonsbegrepet innebærer til motsetning en skarpere form for endring, et skifte i utvikling der ikke alle hensyn nødvendigvis tilgodeses i samme omfang som tidligere, og med et større konfliktpotensiale. I St. meld.Nr.29 Morgendagens omsorg beskrives innovasjon med begreper som driftig, dristig og eksperimenterende i formen, samt en prosess der resultatene ikke er kjent på forhand.

Innovasjonsbegrepet har sin opprinnelse i det private næringsliv. Tradisjonelt har det vært tilpasset virksomheter i et konkurranse utsatt marked der det endelige utfallet kan være vinn eller forsvinn. I en slik sammenheng er innovasjon også forbudt med risiko. Ikke alle innovasjoner er like godt fundert, ikke alle lykkes og uforutsette hendelser er en del av den risikoen som ligger innbekt i innovasjonsprosesser. Men markedet forbindes også med noe positivt der uhensiktsmessige produkter og tjenester fases ut, noe som igjen fører til vekst og utvikling.

Offentlig virksomhet er annerledes. Her dreier det seg om tjenesteyting utenfor markedet. Og i forhold til pleie –og omsorgssektoren i kommunene, tjenesteyting overfor sårbare og utsatte grupper som eldre, samt mennesker med funksjonshemming og helsesvikt. Disse menneskene utgjør ikke noe marked. De må ta det de får, og man får ingen umiddelbar tilbakemelding fra markedet om hva som er godt og mindre godt eller hva som fungerer eller ikke fungerer. Innovasjon i omsorg innebærer derved et annerledes risikobilde enn hva som er tilfelle der fenomenet har sin opprinnelse. Vi snakker om sosiale risikoer som utfordrer våre forestillinger om rett og galt, eller uheldige innovasjoner der resultatene aldri kommer til overflaten.

Sett i en slik sammenheng er risiko i forhold til sårbare og utsatte grupper nært forbundet med legitimitet. Det innebærer at de endringene som gjøres, må ha legitimitet, og da ikke bare hos berørte parter men i en videre offentlighet. Et eksempel på det er debatten rundt sporing av demente med GPS. Dette ville være en innovasjon som både er praktisk og nytenkende, men som likevel utfordrer etiske posisjoner med forståelse av menneskeverd.

De mange ny-ordningene som har kommet i kjølvannet av Samhandlingsreformen gir også et uttall av eksempler. Overføring av pasienter fra spesialisthelsetjenesten til kommunehelsetjenesten på et tidligere tidspunkt, samt opprettelse av akuttplaner i sykehjem bryter med etablerte forestillinger om hva som er godt nok, og hva man har krav på når man er alvorlig syk. Et spørsmål er om det er tilstrekkelig kompetanse i kommunehelsetjenesten til å ta imot disse pasientene. Dette er en form for risiko som man vil få svar på gjennom å sammenligne personalets kompetanse og øvrige ressurser med ulike medisinske parameter som dødelighet, komplikasjoner med mer. Andre ting er mer diffuse slik som overføring av grupper med psykiske lidelser til kommunehelsetjenesten. Ved nedleggelse av en traumeavdeling på spesialisthelsenivå med overføring av pasienter til lokalt nivå, slik de nylig

har gjort i Helse Nord, (Avisa Nordland 6.11.13) står partene på hver sin side og argumenterer for at dette er bra versus en katastrofe. Det er vanskelig å se at det finnes gode mål for hva som er bra, men at det i offentligheten mer vil framstå som et spørsmål om legitimitet, hvilken gjennomslagskraft har disse pasientene, og hva er godt nok for dem.

Helsevesenet med tilhørende omsorgssektor er i en rivende utvikling. Man må forvente en skarpere dreining på de endringene som finner sted. Innovasjoner i betydningen radikal nytenkning er nødvendig. Utfordringen ligger i at det også kan medføre en nivåsenkning, og at det i effektivitetens navn ryster våre forestillinger om hva som er god omsorg. Slik sett ligger det også et betydelig konfliktpotensiale i bestrebelser på å gå nye veier i offentlig tjenesteyting.

Inger Lise Wang

Redaktør